

References:

1. Miłosz C., tłum. Robert Haas, *The New Yorker*, May 20, 1996, 62 p.
2. Miłosz C., O! Edward Hopper (1882-1967), *Pokój Hotelowy*, Thyssen Collection, Lugano, Miłosz Czesław, To, Kraków 2001, 29-31 p.
3. Szymborska W., *Kobiety Rubensa*, Warszawa 1962, PIW, 58 p.
4. Grochowiak S., Ikar, *Grochowiak Stanisław: Ikar. Zeszyty Naukowe. Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Powstańców Śląskich w Opolu. Filologia Polska* 1993 z. 31 p.
5. Grochowiak S., *Płonąca żyrafa, Wybór poezji*, J. Łukasiewicz, Wrocław 2000, 36 p.
6. Barcelan E., *Poezja jako semiotyka sztuki*, w: G.Królikiewicz (red.), *Literatura a malarstwo – malarstwo a literatura. Panorama myśli polskiej XX wieku*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2009. 191 p.
7. Dziadek A., *Obrazy i wiersze*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2004. 148 p.
8. Grodecka A., *Wiersze o obrazach. Studium z dziejów ekfrazy*, *Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza*, Poznań 2009. 200 p.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-004-9-79>

**ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ТЕРАПЕВИЧНИХ МЕТОДІВ
У ВИКЛАДАННІ МИСТЕЦТВА**

Білостоцька О. В.

кандидат педагогічних наук, доцент,

*доцент кафедри музично-інструментальної підготовки вчителя
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
м. Харків, Україна*

У контексті арт-терапевтичного впливу широкого огляду набули питання застосування музики та звуків з метою оздоровлення та гармонізації психофізіологічного стану особистості (І. Волженцева, В. Драганчук, М. Кісельова, О. Копитін, Д. Кемпбел, Г. Лозанов, В. Нікітін, В. Петрушин, Г. Побережна, С. Нечай, Н. Савельєва-Кулик, М. Чепига та ін.) [1-3].

Арт-терапія – це вид психотерапії та психологічної корекції, заснований на мистецтві та творчості. Термін "арт-терапія" введений

А. Хіллом, який наголошував на тому, що мистецтво може здійснювати позитивний вплив на психіку особи. Дослідник стверджував, що внутрішнє "Я" суб'єкта відображається у візуальних формах того часу, коли він (суб'єкт) спроможний виявити себе у творчості.

Креативна терапія. Арт-терапія, в основі якої лежать ідеї Фрейда та Юнга, – це не стільки лікування, скільки розвиток у людини властивої їй креативності, гармонізація та розвиток особистості, що допомагає при вирішенні проблем. Згідно з Фрейдом, внутрішнє «Я» людини виявляється у візуальній формі кожного разу, коли вона спонтанно щось малює чи ліпить, а образотворче мистецтво, маючи багато спільного з фантазіями та сновидіннями, виконує роль, що компенсує та знімає психічну напругу. Юнг наголошував на важливості використання персональних та універсальних символів. Центральною фігурою в арт-терапевтичному процесі є не пацієнт як хвора людина, а особистість, яка прагне до саморозвитку й розширення діапазону своїх можливостей. Він уважав, що пацієнт, спираючись на «трансцендентні» властивості символів і власний творчий потенціал, здатен досягти самозцілення, і що символічні образи несуть у собі способи вирішення внутрішньо-психічних конфліктів. Поступово, протягом ХХ століття, арт-терапія стає невід'ємною частиною соціальних заходів профілактичного й реабілітаційного характеру, медичної, психотерапевтичної та педагогічної практики.

Арт-терапія для дітей – це унікальний спосіб психологічної корекції, що допомагає дитині побачити світ гостинним і прекрасним. У вузькому сенсі слова під арт-терапією зазвичай мається на увазі терапія образотворчим мистецтвом з метою впливу на психоемоційний стан дитини.

Арт-терапія має очевидні переваги перед іншими, заснованими винятково на вербальній комунікації, формами психотерапевтичної роботи, а саме:

– практично кожна людина (незалежно від свого віку, культурного досвіду і соціального стану) може брати участь в арт-терапевтичній роботі, яка не вимагає від неї яких-небудь здібностей до образотворчої діяльності чи художніх навичок. Тому арт-терапія не має обмежень у використанні. Немає підстав говорити і про наявність яких-небудь протипоказань до участі тих чи інших людей в арт-терапевтичному процесі;

– арт-терапія є засобом переважно невербального спілкування. Це робить її особливо цінною для тих, хто недостатньо добре володіє мовою, має труднощі в словесному описі своїх переживань. Символічна мова є однією з основ образотворчого мистецтва, дозволяє людині найчастіше більш точно виразити свої переживання, по-новому глянути

на ситуацію і життєві проблеми і знайти завдяки цьому шлях до їх вирішення;

– образотворча діяльність є могутнім засобом зближення людей, своєрідним «мостом» між фахівцем і дитиною. Це особливо цінно в ситуаціях взаємного відчуження, при ускладненні в налагодженні контактів, у спілкуванні з приводу занадто складного і делікатного предмета;

– арт-терапія є засобом вільного самовираження і самопізнання, припускає атмосферу довіри, терпимості й уваги до внутрішнього світу людини;

– продукти образотворчої діяльності є об'єктивним свідченням настроїв і думок людини, що дозволяє використовувати їх для динамічної оцінки стану, проведення відповідних досліджень;

– арт-терапевтична робота в більшості випадків викликає в людей позитивні емоції, допомагає перебороти апатію і безініціативність, сформуванню більш активну життєву позицію;

– арт-терапія заснована на мобілізації творчого потенціалу людини, внутрішніх механізмів саморегуляції і зцілення. Вона відповідає фундаментальній потребі в самоактуалізації – розкритті широкого спектра можливостей людини й утвердження нею свого індивідуально-неповторного способу буття у світі.

– арт-терапія – творчий пошук. Переживання моменту творіння дає сили для подолання перешкод і вирішення внутрішніх і зовнішніх конфліктів.

Розглянутий метод психологічної допомоги вельми корисний дітям з різними психологічними захворюваннями, такими як: порушення мови або затримка розумового розвитку. Вправи арт-терапії допомагають дітям побороти агресію і негатив, навчитися виражати свої погляди і почуття, підняти самооцінку, вирішити наявні конфлікти і проблеми, а також привести свої думки і почуття до гармонії.

У загальному значенні метою арт-терапії є «перемикання» активності півкулі мозку. Як відомо, ліва півкуля відповідає за розум і свідомість. Вона є цензором, який не дозволяє виходити назовні емоціям і почуттям. Даний метод психологічної допомоги, за допомогою творчої діяльності, допомагає активізувати роботу лівої півкулі, запускаючи тим самим несвідомі процеси, які і випускають назовні справжні переживання. Така робота призводить до усвідомлення і виправлення внутрішніх страхів, комплексів і «затискачів».

На сьогоднішній день існує безліч методів арт-терапії, а все тому, що цей спосіб психологічної допомоги охоплює всі сфери мистецтва та творчості.

1. *Ізотерапія* (робота, пов'язана з образотворчим мистецтвом, ліпленням і малюванням дозволяє розкрити свій творчий потенціал, позбутися комплексів, знайшовши впевненість у собі).

Малювання – одна з основних технік арт-терапії. Малювати можна чим завгодно, але слід пам'ятати, що нервовій людині краще використовувати крейду, тому що акварель, яка розтікається, може спровокувати тривогу. Крейду легше контролювати, і людина переносить це відчуття на життя. А якщо людина закомплексована, то краще малювати аквареллю – це допоможе їй відчутти себе розкутою. Для ліплення використовуються пластилін, глина, тісто. Учасники групи можуть виліпити свій страх, подивитись і поламати, а потім створити протилежний стан – радості, щастя.

2. *Казкотерапія* (знайомство з казками, які допомагають дітям позбутися комплексів, знайти вихід зі скрутного становища, не втрачати сили і віру).

3. *Танцювальна терапія* (навчання танцям застосовується для позбавлення від комплексів, а також в якості профілактики неврозів).

4. *Бібліотерапія* (використовується для школярів, яким підбирають спеціальну літературу для відволікання від негативних думок, боротьби з неврозами та іншими проблемами емоційного плану).

5. *Драматерапія* (рольові ігри та сценки з нестандартними умовами, які допомагають дитині придбати комунікативні навички та адаптуватися в навколишньому світі).

6. *Музикотерапія* (співи, слухання музики і гра на музичних інструментах, що допомагає позбутися стресу і розвинути художні здібності).

7. *Ігротерапія* (за допомогою іграшок діти моделюють життєві ситуації, випускаючи назовні свої страхи і бажання, долають психологічні труднощі).

8. *Кольоротерапія* (завдяки підбору речей і предметів певного кольору дитина може вирішити безліч психологічних проблем).

9. *Пісочна терапія* (робота з піском заспокоює, допомагає перемогти комплекси та страхи, знімає емоційну напругу).

10. *Лялькотерапія* (створюючи ляльки, дитина вкладає в них власний біль, звільняючи себе від негативу; така терапія допомагає розкрити себе і позбутися від психологічних проблем).

11. *Колаж* робиться з газетних і журнальних вирізок, природних матеріалів, фотографій, кольорового паперу. При виготовленні колажу не виникає напруги, пов'язаної з відсутністю художніх здібностей, саме тому він дозволяє кожному одержати успішний результат.

12. *Фототерапія*. Робиться серія авторських фотографій, які потім аналізуються. Важливе використання сімейних фотографій, оскільки

зображені події хоча й залишились у минулому, але підсвідомо вони продовжують впливати на людину. Фотографії допомагають пригадати минуле, усвідомити помилки, побачити образи.

13. *Маскотерапія*. Маска ліпиться на обличчі. Спочатку на шкіру наноситься крем, на який викладається перший шар паперу, а зверху приклеюється другий. Потім вона знімається й висушується, а далі розмальовується.

Отже, арт-терапія є найбільш давньою та природною формою корекції емоційного стану, якою можна користуватись для зняття накопиченої психічної напруги, для того, щоб заспокоїтись чи просто зосередитись. Творчість як дитини, так і дорослого, реалізована у процесі арт-терапії, дає можливість висловити та відтворити внутрішні почуття, переживання, сумніви, конфлікти та сподівання, у символічній формі переживши ще раз важливі події, адже спонтанна образотворча діяльність здатна виражати неусвідомлюваний зміст психічного життя.

Література:

1. Киселева М. Арт-терапия в работе с детьми. Москва: Речь, 2014. 160 с.
2. Копытин А. Теория и практика арт-терапии. Санкт-Петербург: Питер, 2002. 368 с.
3. Никитин В. Арт-терапия. Москва: Когито-Центр, 2014. 336 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-004-9-80>

КЛАРНЕТ У СИМФОНІЯХ ДМИТРА ШОСТАКОВИЧА В АСПЕКТІ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОРКЕСТРОВОГО МИСЛЕННЯ

Бойко П. А.

аспірант кафедри теорії та історії музичного виконавства

Науковий керівник: Качмарчик В. П.

доктор мистецтвознавства, професор

*Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського
м. Київ, Україна*

Як відомо, Дмитро Шостакович – видатний композитор та симфоніст ХХ сторіччя, музикант трагічної долі. Складні обставини його мистецького життя були обумовлені тоталітарною епохою та моральною тиранією влади. Левон Акопян – дослідник творчості Д. Шостаковича